

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp av vissa vattenfallsandelar i Indalsälven och Faxälven m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson.

I skrivelse den 4 januari 1944 har vattenfallsstyrelsen hemställt om godkännande av två vid skrivelsen i avskrift fogade, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande ingångna avtal, nämligen dels ett den 2 december 1942 dagtecknat avtal mellan styrelsen och Krångede aktiebolag om förvärv av Graningeverkens aktiebolag tillhörig vattenrätt i Indalsälven och i fallsträckan i Faxälven mellan Forsse kraftverk och älvens utlopp i Ångermanälven, dels ock ett den 17 december 1943 dagtecknat konsortialavtal mellan styrelsen och Hammarforsens kraftaktiebolag angående gemensamt tillgodo-

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 1 saml. Nr 92.

259 44

görande av vattenkraften i Bergeforsens fallsträcka i Indalsälven. För förvärv och utbyggande av Bergeforsen skall enligt avtalet med Hammarforsens kraftaktiebolag bildas ett särskilt bolag, Bergeforsens aktiebolag, i vilket vattenfallsstyrelsen skall förfoga över 60 % och Hammarforsbolaget över 40 % av aktiekapitalet.

Avtalen med Krängede- och Hammarforsbolagen samt vissa i avtalet med sistnämnda bolag åberopade handlingar torde såsom bilagor få fogas till statsrådsprotokollet (*Bilaga A* och *B*).

Innan jag närmare ingår på vattenfallsstyrelsens framställning, torde jag få något beröra fallområdenas betydelse och äganderättsförhållandena där. De betydelsefullaste fallsträckorna i Indalsälven mellan sjön Gesunden och havet äro Krängedeforsarna, belägna närmast Gesunden, samt Hammarforsen, Svarthålsforsen, Stadsforsen och Hölleforsen ävensom Bergeforsen, den sistnämnda belägen nära älvens utlopp i havet. De tre förstnämnda fallen ägas av kommunala eller enskilda intressenter. Belysande för betydelsen av den återstående, 90 meter höga fallsträckan mellan Stadsforsen och havet är att ur denna beräknas kunna utvinnas mer än 2 000 MkWh per år eller 50 % mera kraft än som kan uttagas ur kraftverksanläggningarna i Göta älv. Majoriteten i de två översta fallen på ifrågavarande sträcka, Stadsforsen och Hölleforsen, inköptes åren 1917—1918 av vattenfallsstyrelsen. Därmed uppkom även fråga om fortsatt förvärv av vattenkraft i den till ungefär 40 fallmeter uppgående återstående fallsträckan mellan Hölleforsens nedersta del och havet. Först år 1940 kommo emellertid några inköp till stånd. Dessa avsågo majoritetsandelen i den till omkring 18 fallmeter uppgående, å byarna Lidensboda och Järkvitsle i Indalslidens socken belöpande delen av fallhöjden. Hammarforsbolaget hade vid denna tid redan försäkrat sig om majoriteten i fallstupet vid Bergeforsen samt förvärvat vissa andelar i de fallsträckor upp till + 15 meter över havet, som då ansågos bära indämmas från Bergeforsen.

Vattenfallsstyrelsen meddelar i skrivelsen den 4 januari 1944, att styrelsens och Hammarforsbolagets fortsatta förvärv av vattenfall i nedre Indalsälven från år 1940 reglerats genom en sistnämnda år träffad särskild överenskommelse, gällande för vissa år framåt. Enligt denna överenskommelse skulle styrelsen avstå från inköp av vattenkraft i Bergeforsen nedanför höjden + 15 meter över havet, medan Hammarforsbolaget skulle avstå från inköp på fallsträckan mellan + 40 och + 15 meter över havet.

I detta läge hade emellertid, fortsätter styrelsen, Hammarforsbolaget mött konkurrens inom sin fallsträcka från Graningeverkens aktiebolag, och Graninge- verken hade hastigt gjort så betydande inköp i dämmningssträckan ovanför Bergeforsen, att majoriteten i Bergeforskomplexet glidit Hammarforsen ur händerna. Härtill hade medverkat, att det enligt av Graninge- verken verkställda utredningar visat sig lämpligt att utsträcka indämningen från Berge- forsen från den förut antagna höjden + 15 upp till höjden + 19,5. Graninge- verken hade jämväl förvärvat större delen av fallsträckan mellan + 15 och + 19,5 meter över havet.

Avtalet med Krångedebolaget. Under dessa förhållanden hade, upplyser styrelsen, förhandlingar år 1942 öppnats mellan Krångedebolaget och Graningeverken om överlåtande på förstnämnda bolag av dels Graningeverkens betydande andelar i Granvågs- och Nässeforsarna i Faxälven och dels Graningeverkens nyförvärvade andelar i och ovanför Bergeforsen. Vattenfallsstyrelsen, som vore i färd med att i rask takt utbygga sina bästa vattenfall i Indalsälven och Ångermanälven, hade ansett det vara av intresse att för staten förvärva sådana delar av nämnda vattenfall, som styrelsen kunde inköpa oberoende av avtalet med Hammarforsbolaget, d. v. s. fallandelar ovanför höjden + 15 meter. För att undvika en fördyrande konkurrens hade styrelsen träffat den tidigare berörda överenskommelsen av den 2 december 1942 med Krångedebolaget, enligt vilken förhandlingarna med Graningeverken överlåtits åt Krångedebolaget, samtidigt som en uppdelning av Graningeverkens vattensfallsandelar inom båda de ifrågavarande fallkomplexen överenskommits mellan vattenfallsstyrelsen och Krångedebolaget. På grund av det genom avtalet med Hammarforsbolaget förefintliga hindret för vattenfallsstyrelsen att i Bergeforsen övertaga fallhöjd nedströms + 15 (en gräns dragen 53 km från älvens utlopp) hade bestämts, att vattenfallsstyrelsen i första hand skulle få sin anpart där ovanför och i övrigt i Faxälven. Vattenfallsstyrelsen skulle emellertid, i händelse nämnda hinder bortföлле, vara skyldig att utbyta Faxälvsfallhöjd mot Bergeforsfallhöjd under + 15.

Kort efter det att överenskommelsen med Krångedebolaget avslutats hade Krångedebolaget genomfört det tillärnade förvärvet från Graningeverken. Förvärvet hade omfattat i Faxälven minst 51,87 och högst 64,3 meter enkel strand, motsvarande 15 560 respektive 19 290 9-månadershästkrafter, och i Bergeforsen cirka 22 meter enkel strand, motsvarande cirka 16 500 9-månadershästkrafter. Den exakta omfattningen av förvärvet kunde ännu icke fastställas, beroende på en rad pågående eller väntade äganderättsprocesser. Vederlagets storlek hade därför gjorts beroende av vad som därom framdeles kunde styrkas. För Bergeforsbolagets vidkommande skulle vederlaget utgöras av dels ersättningskraft, vars leverans skulle påbörjas år 1948, dels ett kontantbelopp om 120 000 kronor.

Enligt det mellan vattenfallsstyrelsen och Krångedebolaget ingångna avtalet skulle en särskild överenskommelse så snart sig göra läte träffas angående den del av Krångedes förvärv, som skulle överlätas å vattenfallsstyrelsen. Med denna överenskommelse hade ansetts böra anstå i avvaktan på närmare utredning angående förvärvens omfattning i de båda fallkomplexen.

Jag torde här få inskjuta att det, enligt från vattenfallsstyrelsen inhämtade uppgifter, är styrelsens avsikt att söka åstadkomma en sådan uppdelning av den från Graningeverken förvärvade vattenrätten, att styrelsen erhåller fallen i Indalsälven, medan Krångedebolaget får huvuddelen av fallen i Faxälven, där bolaget redan tidigare äger betydande intressen.

Beträffande den närmare innebörden av överenskommelsen med Krångedebolaget innehåller vattenfallsstyrelsens skrivelse vidare följande.

Den relation, vari prisen per 9-månadershästkraft i Faxälven respektive i Bergeforsen vid fördelning av fallhöjd respektive vid byte därav skulle stå till varandra, har i överenskommelsen fastlagts till 10:7. Om köpeskillingen för det sammanlagda förvärvet skulle utgå i såväl kraft som penningar, skulle fördelningen av köpeskillingen mellan de båda fallkomplexen ske så, att för Indalsälven i första hand räknades med ett kontantbelopp av 120 000 kronor samt därutöver med kraftleverans. Därvid skulle värdet av 1 kW ersättningskraft, som från och med den 1 januari 1948 levererades året runt, anses vara 1 010 kronor. Avräkning skulle ske mellan kontrahenterna så, att vardera kontrahenten finge vidkännas de kostnader och svara för de åtaganden i övrigt, som varit förenade med inköpet av de fallhöjder de tillbytte sig. Skälig gottgörelse skulle lämnas för vid tiden för bytet uppkomna ränteutgifter respektive verkställda kraftleveranser.

Genom avtalet med Krångedebolaget hade styrelsen vidare tillförsäkrats en rationell vattenreglering på hela den 90 meter höga, mycket betydelsefulla fallsträckan i Indalsälven från Stadsforsen till havet. I avtalet stadgades nämligen, att Krångedebolaget i sin egenskap av blivande delägare i ifrågavarande del av Indalsälven förbunde sig utan anspråk på ersättning tåla de regleringsåtgärder i älven, som vattenfallsstyrelsen såsom fallägare därstädes kunde komma att begära. Motsvarande åtagande med avseende på regleringsåtgärder i Faxälven lämnades av vattenfallsstyrelsen i dess egenskap av blivande delägare i ifrågavarande del av denna älv.

Avtalet med Hammarforsbolaget. I fortsättningen av sin skrivelse redogör vattenfallsstyrelsen för sina fortsatta förhandlingar med Hammarforsbolaget. I detta avseende anför styrelsen att, sedan Krångedebolaget avslutat det tidigare berörda avtalet med Graningeverken, vattenfallsstyrelsen trätt i förbindelse med Hammarforsbolaget för att undersöka möjligheterna att undanröja det förefintliga hindret mot styrelsens förvärv av vattenkraft i Bergeforsen. Från vattenfallsstyrelsens sida hade föreslagits, att samarbete i och för Bergeforsens gemensamma utnyttjande skulle etableras. De härom förda förhandlingarna hade resulterat i det inledningsvis omnämnda konsortialavtalet den 17 december 1943.

Enligt avtalet ifråga skulle, anför styrelsen, ett bolag bildas för gemensamt utbyggande av Bergeforsen. I det tillämnade bolaget — Bergeforsbolaget — skulle vattenfallsstyrelsen disponera 60 % av aktierna och Hammarforsbolaget 40 % därav. Kontrahenterna skulle till bolaget överlåta all den vattenkraft, varöver de förfogade eller kunde skaffa sig förfoganderätt, men skulle själva svara för alla i samband med förvärv därav inträdda skyldigheter. Tillskotten i vattenkraft hade vid sådant förhållande och då innehaven ansetts stå i proportion till den blivande aktiefördelningen kunnat värderas efter ett från början fixerat pris — 40 000 kronor per fallmeter enkel strand — och Bergeforsbolagets aktiekapital komme därigenom att tills vidare kunna begränsas till 1,8 miljoner kronor. I den mån Hammarforsbolagets andel av den gemensamma fallhöjden skulle visa sig understiga 40 % därav, skulle Hammarforsbolaget i motsvarande mån övertaga vattenfallsstyrelsens betalningsåtaganden i anledning av Graningeverksförvärvet. Ytterligare förvärv i Bergeforskom-

plexet skulle icke verkställas av kontrahenterna, utan sådana skulle genomföras av Bergeforsbolaget, därvid dock kontrahenterna sig emellan skulle lika fördela åtagna förpliktelser. I fråga om kontanta förvärv från Bergeforsbolagets sida medförde detta, att Hammarforsbolaget hade att ersätta vattenfallsstyrelsen med 10 % av de kontantbelopp, Bergeforsbolaget komme att erlagga för vattenkraftförvärven, eftersom styrelsen genom sitt aktieinnehav i sistnämnda bolag indirekt finge erlagga 60 % därav.

Angående konsortialavtalets innehåll i övrigt framhåller styrelsen följande.

§§ 1 och 2 innehålla bestämmelser om Bergeforsbolagets bildande, aktiernas fördelning samt likvid för aktierna.

I §§ 3 och 4 behandlas förvärv av vattenrätt efter Bergeforsbolagets bildande och Hammarforsbolagets övertagande av viss kraftleveransskyldighet.

Enligt § 5 förbinda sig kontrahenterna att medverka till att avtalets bestämmelser om Bergeforsbolagets verksamhet lända till efterrättelse och i tillämpliga delar godkännas av Bergeforsbolaget.

I §§ 6 och 7 angivas vissa särskilda bestämmelser om Bergeforsbolagets förvaltning. Av styrelsen för Bergeforsbolaget, som enligt till konsortialavtalet fogat förslag till bolagsordning skall utgöras av fem personer, skall vattenfallsstyrelsen äga utse två ledamöter och Hammarforsbolaget likaledes två. Den femte ledamoten, tillika ordförande i styrelsen, skall enligt bolagsordningen utses av Kungl. Maj:t. Denne ledamot skall jämväl fungera såsom ordförande vid bolagsstämma.

§ 8 innehåller vissa kompletterande bestämmelser till i bolagsordningen intaget stadgande om hembud vid överlåtelser av aktier i bolaget.

I § 9 finnas vissa bestämmelser om Bergeforsens utbyggnad, och i §§ 10, 11 och 12 regleras rätten till och kostnaden för producerad kraft. Kontrahenterna skola äga rätt till den mot deras aktieinnehav svarande andelen av kraftproduktionen vid Bergeforsen mot erläggande av Bergeforsens självkostnad för kraften. Mot bestämmelsen i § 11, att vid självkostnadens beräkning för Bergeforsbolaget en utdelning på aktiekapitalet av 5 % skall medtagas, svarar en bestämmelse i bolagsordningen, enligt vilken utdelningen i bolaget maximeras till 5 %.

§ 13 behandlar rätt för kontrahent att uppskjuta sitt deltagande i en utbyggnad. Någon tidpunkt har icke i avtalet bestämts för utbyggandet. Då den ene kontrahentens intresse härför icke nödvändigtvis behöver sammanfalla med den andres, har det ansetts rimligt, att kontrahent, som icke själv önskar utbyggnad, befrias från skyldighet att mottaga och betala utvunnen elektrisk kraft. Den kontrahent, som begär utbyggnad, skall övertaga den andres skyldigheter härvidlag ävensom förskjuta för en behövlig aktiekapitalsökning erforderliga medel. Efter tillsägelse viss tid i förväg kan den andre kontrahenten sedermera inträda i sina rättigheter och skyldigheter. För sådant fall skall emellertid uträknas, hur stor kostnaden för kraften skulle hava blivit, om kraftstationen färdigställts till den senare tidpunkten, samt mellanskillnaden betalas respektive tillgodonjutas av den kontrahent, som föranlett den tidigare utbyggnaden.

Styrelsen tillägger här, att styrelsen med de goda erfarenheter från den på ett tämligen analogt sätt åstadkomna bolagsbildningen för utbyggnad av Kattstrupeforsen i samma älv (propositionen nr 70/1938) ansett sig kunna hysa de bästa förhoppningar om ett fruktbringande samarbete kontrahenterna emellan.

Den fallhöjd, varöver Bergeforsbolaget komme att förfoga redan i och med att bolagsbildningen ägde rum, uppginge, fortsätter styrelsen, till cirka 85 % av fallhöjden i Bergeforsen med dämmningssträcka. Ur fallet beräknades 525 MkWh/år kunna utvinnas, sedan fullständig reglering av Indalsälven genomförts. Utbyggnadskostnaden hade beräknats till 28 miljoner kronor vid 1938 års penningvärde, vilket motsvarade 5,3 öre per kWh bruttoenergi. Denna kostnad finge anses som relativt låg.

Det vederlag i elektrisk kraft och penningar, som enligt överenskommelsen med Krångedebolaget belöpte på fallandelarna i Bergeforsen, kunde uppskattas till 120 000 kronor + 3 965 kW ersättningskraft under förutsättning, att det sammanlagda förvärvet visade sig omfatta 22 meter enkel strand i Bergeforsen och 64,3 meter enkel strand i Faxälven. Omräknat per 9-månadershästkraft bleve priset för Bergeforsen 7,30 kronor + 0,24 kW. Sattes nuvärdet av 1 kW ersättningskraft — som skulle utgå från och med den 1 januari 1948 — till exempelvis 800 kronor, bleve priset för Bergeforsen 200 kronor per 9-månadershästkraft. En direkt uppfattning om vad ersättningsleveransen innebure erhöles av att för densamma åtginge cirka 12 % av den energimängd, som vid utbyggnad kunde utvinnas ur motsvarande fallsträcka. Priset vore högt, men med hänsyn dels till att fråga vore om en majoritetsandel, dels till de betydande fördelar icke minst i regleringshänseende, som ett avgörande inflytande i fråga om all fallhöjd i Indalsälven nedströms Stadsforsen komme att medföra för kronan, ansåge vattenfallsstyrelsen för sin del priset godtagbart.

Under förutsättning att såväl förvärvet från Krångedebolaget som avtalet med Hammarforsbolaget godkändes syntes det icke vara nödvändigt, att vattenfallsstyrelsen gjorde anspråk på att utöver Bergeforsfallhöjden jämväl erhålla den mindre andel i Faxälvsfallhöjden, vartill en exakt uppdelning av Graningeverksförvärvet enligt Krångedeöverenskommelsen sannolikt skulle föranleda. Förhandlingar med Krångedebolaget påginge om ett eventuellt byte av sålunda eventuellt överskjutande fallhöjd mot Krångedebolaget tillhöriga fallandelar i andra vattenfall, där styrelsen redan hade stora intressen. Det vore givetvis fördelaktigt, att innehaven i ett fallkomplex så mycket som möjligt samlades på en hand.

Vid Bergeforsbolagets bildande och innan någon utbyggnad beslutats avsåges, fortsätter styrelsen, endast minimikapitalet bliva tecknat och inbetalat. Vattenfallsstyrelsens andel däri utgjorde 1 080 000 kronor. Huvudparten härav komme att erläggas genom överlåtelse av styrelsens fallandelar. Därutöver torde emellertid ett visst kontantbelopp få tillskjutas. Hur stort detta belopp komme att bliva, kunde ännu icke exakt angivas på grund av att äganderättstvister fortfarande vore oavgjorda och omfattningen av de båda kontrahenternas fallinnehav på grund därav icke fullt bestämd. Beloppet komme emellertid icke att överstiga 300 000 kronor.

För finansiering av det sålunda erforderliga kontanta tillskottet föreslår styrelsen att förnyelsefondsmedel skola tagas i anspråk. Härom anför styrelsen.

I överensstämmelse med vad som tillämpats vid motsvarande aktieteckning i aktiebolaget Kattstrudeforsen borde nämnda kontanta betalning utgå av likvida medel, som uppkommit genom avsättning till förnyelsefond, såvida hänsyn icke vore att taga till den ifrågasatta omläggningen av kapitalbudgeten från och med budgetåret 1944/45. Då emellertid betalningen för aktier i Bergeforsbolaget delvis kan komma att erläggas före den 1 juli 1944, synes det lämpligast, att beslutet får samma form som vid aktieteckningen i aktiebolaget Kattstrudeforsen. I den mån det till förfogande ställda beloppet icke blivit helt taget i anspråk vid en övergång till ny utformning av kapitalbudgeten den 1 juli 1944, kommer återstoden att övergå till ett investeringsanslag.

De räntebetalningar och övriga utgifter i samband med förvärvet, som enligt avtalet mellan vattenfallsstyrelsen och Krångedebolaget kunde komma att åvila vattenfallsstyrelsen, borde enligt styrelsens mening lämpligen täckas med driftmedel. Sammanlagda beloppet beräknades icke överstiga 10 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande måtte *dels* godkänna här ifrågavarande med Krångede aktiebolag ingångna avtal ävensom bemyndiga vattenfallsstyrelsen att med detta bolag träffa närmare överenskommelse angående den del av bolagets förvärv från Graningeverkens aktiebolag, som på i avtalet angivna villkor skall å vattenfallsstyrelsen överlåtas, *dels* godkänna förenämnda med Hammarforsens kraftaktiebolag ingångna konsortialavtal, *dels* medgiva vattenfallsstyrelsen att i avtalen göra de smärre tekniska ändringar, som kunna finnas önskvärda, *dels* medgiva, att av det av riksdagen beviljade anslaget för inköp av vattenfall och fastigheter ett belopp om 120 000 kronor må disponeras för gäldande av den kontanta köpeskillingen för vattenfallsförvärven i Bergeforsen, *dels* förordna, att förvärvade fastigheter och vattenrätt ställas under vattenfallsstyrelsens förvaltning, ävensom medgiva, att fastigheterna och vattenrätten ifråga liksom kronan eljest tillhörig vattenrätt inom Bergeforskomplexet må av vattenfallsstyrelsen användas såsom tillskott vid bildande av Bergeforsbolaget, *dels* medgiva styrelsen att av likvida medel, som uppkommit genom avsättning till statens vattenfallsverks förnyelsefonder, använda intill 300 000 kronor till kontantbetalning för styrelsens aktier i Bergeforsbolaget, *dels* ock medgiva, att i det tillämnade bolagets bolagsordning må intagas bestämmelse att en ledamot, tillika ordförande, samt suppleant för denne skola utses av Kungl. Maj:t.

Riksräkenskapsverket har den 13 januari 1944 avgivit utlåtande i ärendet. Verket erinrar om att förslag till omläggning av kapitalbudgetens utformning från och med budgetåret 1944/45 numera framlagts för riksdagen samt förordar, att det av vattenfallsstyrelsen äskade beloppet ställes till styrelsens förfogande från ett för ändamålet anvisat investeringsanslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44.

Den remitterade framställningen har i övrigt icke givit anledning till särskilt uttalande från riksräkenskapsverkets sida.

Departements-
chefen.

Av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, s. 79) framgår, att vattenfallsstyrelsen, då det gällt att bedöma behovet av utbyggnad av kraftkraft genom statens försorg, räknat med en genomsnittlig stegring av kraftbehovet under de närmaste åren av 200 MkWh per år. Jag framhöll vid anmälan av statsverkspropositionen, att det vore synnerligen vanskligt att ställa någon prognos för det framtida kraftbehovet men att vissa omständigheter kunde tala för möjligheten av att detta behov kunde komma att ökas i snabbare takt än styrelsen beräknat. Även med vattenfallsstyrelsens utgångspunkter torde, enligt vad jag inhämtat, behov inom nu överskådlig tid kunna uppstå av tillgång till ytterligare vattenfall i Norrland utöver dem, över vilka staten nu förfogar och som äro av beskaffenhet att kunna utbyggas för någorlunda rimlig kostnad. Det måste därför enligt min mening anses välbetänkt, att kronan ensam eller i samarbete med andra intressenter söker förvärva goda vattenfall, i den mån möjlighet yppar sig till sådana förvärv för skäliga priser.

Om den utbyggda kraften skall bliva av den kvalitet, att dess utnyttjande kan tillfredsställande svara mot kostnaderna för såväl själva vattenkraften som dess utbyggande, erfordras i regel omfattande regleringsåtgärder, för vilka kostnaderna måste fördelas på hela den fallhöjd, som får nytta därav. För att i möjligaste mån förebygga meningsskiljaktigheter mellan ägare till olika delar av en fallsträcka beträffande omfattningen av de regleringsåtgärder, som böra vidtagas, är det önskvärt att kronans fallinnehav såvitt möjligt koncentreras till sådana älvar eller delar därav, där kronan kan erhålla ett bestämmande inflytande.

Med hänsyn till dylika synpunkter och då omfattningen av kronans fallförvärv av olika skäl — bland annat de avsevärda kostnaderna för förräntning av köpeskillningarna — tidigare ansetts böra i viss mån begränsas, hava fallinköpen i Norrland under 1900-talet i huvudsak inriktats på vissa vattendrag, nämligen Indalsälven, Ångermanälven, Fjällsjö älv, Ume älv samt Skellefte älv ovanför norra stambanan. Däremot har vattenfallsstyrelsen avstått från fallförvärv exempelvis i nedre delen av Skellefte älv, där Skellefteå stad redan börjat exploatering, samt i Faxälven, Ljungan och Ljusnan, vilka vattendrag exploaterats av privata företagare, huvudsakligen industrier.

Det av vattenfallsstyrelsen nu framlagda förslaget står i överensstämmelse med den hittills i dessa hänseenden förda politiken. Förslaget avser bildande av ett aktiebolag med staten såsom huvuddelägare samt Hammarforsens kraftaktiebolag såsom medpart i syfte att utbygga vattenkraften i Bergeforsens fallsträcka i Indalsälven. Såsom ett väsentligt led i åtgärderna för bolagets bildande ingår ett med Krängede aktiebolag träffat avtal om förvärv för kronans och Krängedebolagets räkning av viss fallhöjd i enskild ägo. Denna fallhöjd är belägen i Faxälven och i Bergeforsen i Indalsälven. Omfattningen av fallhöjden låter sig icke för närvarande exakt beräkna. Om uppdelning av denna fallhöjd mellan kronan och Krängedebolaget skall sedermera närmare överenskommelse träffas. Det är sannolikt, att uppdelningen kommer att föranleda att kronan, förutom hela den förvärvade fallhöjden i Bergeforsen, erhåller vissa fallandelar även i Faxälven.

De fallandelar i Bergeforsen, vilka styrelsen genom avtalet med Krångede- bolaget förvärvar, ävensom av styrelsen redan innehavda eller framdeles förvärvade andelar i nämnda vattenfall skola enligt det med Hammarforsens kraftaktiebolag träffade konsortialavtalet av styrelsen tillföras Bergeforsbola- get genom tillskott vid bolagets bildande. På enahanda sätt skall Hammar- forsbolaget tillföra Bergeforsbolaget såväl sina som Svenska cellulosaaktie- bolagets med därtill anslutna bolags andelar i fallsträckan.

För de förvärvade fallandelarna i Bergeforsen och Faxälven skall kronan enligt avtalet med Krångedebolaget utgiva ett kontant ersättningsbelopp av 120 000 kronor. Detta belopp motsvarar emellertid endast en mindre del av vederlaget för förvärvet. Huvuddelen utgöres av ersättningskraft, vilken upp- skattats till 3 965 kW, motsvarande omkring 12 % av den energimängd, som vid utbyggnad kan erhållas ur den förvärvade fallsträckan.

Avsikten är ej att omedelbart verkställa utbyggnad av Bergeforsen, vilken av olika skäl torde böra stå efter vissa andra vattenfallsstyrelsen tillhöriga fall, utan närmast att i god tid säkerställa möjligheten att på ett ändamåls- enligt sätt utnyttja kronans fallsträckor i Bergeforsen samt att möjliggöra ett effektivt tillvaratagande av förefintliga regleringsmöjligheter i Indalsälven. Förutsättningarna i sistnämnda hänseende bliva mycket goda, då kronan efter bildandet av det nya bolaget kommer att erhålla avgörande inflytande beträf- fande regleringen av hela den 90 meter höga fallsträckan i Indalsälven från Stadsforsen till havet, ur vilken kan utvinnas en kraftmängd av mer än 2 000 MkWh per år.

De fördelar, som härigenom kunna vinnas, äro enligt min mening så bety- delsefulla, att de motivera det i och för sig höga priset för förvärv av fall- andelarna i Bergeforsen. Icke heller i övrigt har jag något att erinra mot god- kännande av det med Krångedebolaget ingångna avtalet. Enär vissa ytterligare utredningar erfordras, reglerar detta avtal icke slutligt uppdelningen mellan styrelsen och bolaget av den vattenkraft, som enligt avtalet skall av bolaget förvärvas och som numera inköpts. Såsom förut omnämnts kan uppdelningen föranleda att kronan erhåller även vissa fallandelar i Faxälven. Dessa fall- andelar torde i och för sig vara av högre värde per meter än andelarna i Bergeforsen. Emellertid torde det vara lämpligt, att den rätt kronan kan er- hålla att förvärva fallandelar i Faxälven i en eller annan form utbytes mot rätt att förvärva fallandelar i andra vattendrag av mera omedelbart intresse för ett fullföljande av vattenfallsstyrelsens kraftpolitik. De överenskommelser, som av vattenfallsstyrelsen kunna träffas såväl härutinnan som beträffande den i avtalet med Krångedebolaget förutsedda uppdelningen av de av bolaget för dess och kronans räkning förvärvade fallandelarna, torde böra underställas Kungl. Maj:t för prövning och godkännande.

Mot förslaget att de enligt avtalet med Krångedebolaget förvärvade fall- andelarna i Bergeforsen ävensom de av staten tidigare ägda andelarna i detta vattenfall skola utbyggas genom ett för ändamålet särskilt bildat bolag — vari Hammarforsens kraftaktiebolag skall ingå såsom delägare med 40 %, i huvudsak motsvarande dess tillskott i vattenkraft — har jag i princip intet

att erinra. Enligt vad vattenfallsstyrelsen upplyst, hava erfarenheterna av det på liknande sätt bildade aktiebolaget Kattstrupeforsen varit goda.

Det konsortialavtal, som närmare reglerar kontrahenternas ställning inom det nya bolaget och som i stort sett ansluter sig till avtalet angående Kattstrupeforsen, har ej heller i huvudsak givit mig anledning till invändning. Vid den slutliga utformningen av konsortialavtalet och det därvid fogade förslaget till bolagsordning för det nya bolaget torde emellertid böra beaktas den inverkan det av Kungl. Maj:t genom proposition till årets riksdag framlagda förslaget till ny aktiebolagslag kan få.

Ur Bergeforsen beräknas efter fullständig reglering av Indalsälven kunna utvinnas 525 MkWh. Utbyggnadskostnaden har beräknats till 28 000 000 kronor enligt 1938 års penningvärde. Då omedelbar utbyggnad ej är avsedd, skall emellertid Bergeforsbolagets aktiekapital tills vidare begränsas till 1 800 000 kronor, varav vattenfallsstyrelsens andel utgör 1 080 000 kronor. Vattenfallsstyrelsens tillskott kommer, såsom förut nämnts, huvudsakligen att utgöras av fallandelar. Även ett kontant belopp skall emellertid tillskjutas. Storleken av detta belopp kan ännu icke slutligt bestämmas men har av styrelsen beräknats icke komma att överstiga 300 000 kronor. I likhet med riksräkenskapsverket finner jag det med hänsyn till grunderna för kapitalbudgetens omläggning lämpligast, att för kontantbeloppets gäldande anvisas ett särskilt investeringsanslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44.

Det kontanta belopp om 120 000 kronor, som erfordras för gäldande av köpeskillingen för förvärv av vattenfallsandelarna i Bergeforsen, torde böra bestridas från anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter. Med hänsyn till beloppets storlek är riksdagens medgivande härtill erforderligt.

Jag har intet att erinra mot att de till högst 10 000 kronor beräknade räntebetalningar och övriga utgifter, som i anledning av förvärvet kunna komma att åvila styrelsen, täckas med driftmedel.

De förvärvade vattenfallsandelarna böra ställas under förvaltning av vattenfallsstyrelsen, som torde böra bemyndigas att använda desamma såsom tillskott vid bildande av Bergeforsbolaget. Frågan om användande för samma ändamål av den vatten- och fiskerätt i Bergeforsens fallsträcka, som är för-enad med fastigheter av ecklesiastik natur, torde böra upptagas av chefen för ecklesiastikdepartementet efter framställning från vattenfallsstyrelsen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna i det föregående omnämnda, av vattenfallsstyrelsen med Krångede aktiebolag respektive med Hammarforsens kraftaktiebolag ingångna avtal, med rätt för styrelsen att vidtaga de smärre ändringar i avtalen, som må befinnas erforderliga och om vilka överenskommelse kan träffas;

dels medgiva, att av det å kapitalbudgeten för budgetåret

1943/44 under rubrik Statens affärsverksfonder, Statens vattenfallsverk, uppförda investeringsanslaget till Inköp av vattenfall och fastigheter må disponeras ett belopp av 120 000 kronor för gäldande av den kontanta delen av köpeskillingen för ifrågavarande vattenfallsförvärv;

dels ock till Tillskott vid bildande av Bergeforsens aktiebolag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under nyss nämnda rubrik anvisa ett investeringsanslag av kronor 300 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sigurd Lang.

Bilaga A.

Mellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen, nedan kallad Styrelsen, å ena, samt Krångede Aktiebolag, nedan kallat Krångede, å andra sidan, har denna dag träffats följande

Avtal.

§ 1.

Krångede söker förvärva Graningeverkens Aktiebolag tillhörig vattenrätt dels i Indalsälven, dels ock i fallsträckan i Faxälven mellan Forsse kraftverk och älvens utlopp i Angermanälven.

§ 2.

Förhandlingarna om vattenrättsförvärvet bedrivs av Krångede, som, om så befinnes lämpligt och förvärv kan genomföras, i eget namn avslutar avtal om inköp. Särskild överenskommelse mellan kontrahenterna skall därefter, i enlighet med vad nedan sägs, så snart sig göra låter träffas angående den del av förvärvet, som skall å Styrelsen överlåtas.

§ 3.

Köpeskillingen för förvärvet från Graningeverkens Aktiebolag skall, till den del den kommer att kontant utgå, förskottas av Krångede, men, så snart uppdelning av förvärvet skett, fördelas mellan kontrahenterna i proportion till de fallandelar i vardera fallkomplexet, som enligt förutnämnda uppdelning skola tillfalla respektive kontrahenter. Med eventuellt åtagna förpliktelser att leverera ersättningskraft skall på motsvarande sätt förfaras.

Likviden för förvärvet från Graningeverkens Aktiebolag skall, oberoende av vad som överenskommes mellan Graningeverkens Aktiebolag och Krångede, fördelas så mellan fallkomplexen i Faxälven och Indalsälven, att prisen per 9-månadershästkraft förhålla sig som 10:7. Därvid skall värdet av 1 kW, som från och med den 1 januari 1948 levereras året runt, anses vara 1,010 kronor. Begränsas energien per kW och vecka till 124,174 kWh under de kalenderveckor, som börja under månaderna från och med november till och med april, och till 146,087 kWh under de kalenderveckor, som börja under månaderna från och med maj till och med oktober, skall värdet av en på så sätt levererad kW anses vara $\frac{218}{251}$ av värdet av en året runt levererad kW. Vid beräkning av prisen per 9-månadershästkraft skall hänsyn även tagas till övertagna leveranser av ersättningskraft till annan än Graningeverkens Aktiebolag.

Om köpeskillingen för det sammanlagda förvärvet skall utgå i såväl kraft som penningar, skall fördelningen av köpeskillingen mellan de båda fallkomplexen ske så, att för Indalsälven i första hand räknas med ett kontantbelopp av 120,000 kronor samt därutöver med kraft. Överskjutande kraftbelopp samt resterande kontantbelopp skola föras på Faxälven. Kontrahenterna förbinda sig att samverka till, att en sålunda erhållen uppdelning av leveransen av ersättningskraft kan åstadkommas och att totalleveransen sker på sätt, som överenskommes med Graningeverkens Aktiebolag i samband med förvärvet.

§ 4.

Till den del ett förvärv kommer att omfatta vattenrätt i Indalsälven, belägen högre upp i älven än en gräns dragen 53 km från älvens utlopp, enligt Hydrografiska Byråns »Förteckning över Sveriges Vattenfall», skall

Styrelsen äga företrädesrätt att övertaga sådan fallhöjd, varemot längre ned belägen fallhöjd skall behållas av Krångede. I ifrågavarande del av Faxälven förvärvad vattenrätt skall mellan kontrahenterna så fördelas, att kontrahenternas sammanlagda innehav av från Graningeverkens Aktiebolag förvärvad vattenkraft i de båda fallkomplexen kommer att bli i möjligaste mån av samma storleksordning.

Vid beräkning av vattenkraftens omfattning skall 9-månadersvattenmängden anses utgöra i Faxälven 60 m³/s och i Indalsälven 150 m³/s.

§ 5.

Om genom samtycke från Hammarforsens Kraftaktiebolag det hinder bortfaller, som för närvarande, på grund av åtagna förpliktelser gentemot Hammarforsens Kraftaktiebolag, föreligger för Styrelsen att förvärva vattenkraft i Indalsälven nedom den i § 4 angivna gränsen, är Styrelsen villig att övertaga Krångedes förvärv därstädes samt i vederlag härför till Krångede överlåta motsvarande i Faxälven förvärvad vattenkraft.

För den händelse utbyte av vattenrätt enligt första stycket kommer till stånd, skall sådan avräkning mellan kontrahenterna verkställas, att vardera kontrahenten slutligen får vidkännas de kostnader och svara för de åtaganden i övrigt, som varit förenade med inköpet av de fallhöjder, de tillbyta sig, samt skälig gottgörelse lämnas för vid tiden för bytet uppkomna ränteutgifter respektive verkställda kraftleveranser.

§ 6.

De åtgärder av betydelse, som bliva erforderliga för tillvaratagande och bevakande av förvärvade rättigheter i de båda fallkomplexen, skola, i den mån båda kontrahenterna därav kunna beröras, av dem i samförstånd vidtagas.

§ 7.

I sin egenskap av blivande delägare i här ifrågavarande del av Faxälven förbinder sig Styrelsen att utan anspråk på ersättning åta de regleringsåtgärder i älven, som Krångede, såsom fallägare därstädes, kan komma att begära. Motsvarande åtagande med avseende å regleringsåtgärder i Indalsälven lämnas av Krångede i dess egenskap av blivande delägare i här ifrågavarande del av denna älv.

§ 8.

Detta avtal ingås av Styrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Skulle dylikt godkännande icke hava lämnats före den 1 juni 1944, är avtalet förfallet utan rätt till skadestånd å någondera sidan, och skall Krångede för sådant fall själv svara för åtagna förpliktelser i samband med dessförinnan verkställda förvärv.

Stockholm den 2 december 1942.

KUNGL. VATTENFALLSSTYRELSEN

KRÅNGEDE AKTIEBOLAG

W. Borgquist.

Yngve Holm.

Åke Rusck.

/ I. Bergström.

Konsortialavtal.

Mellan *Kungl. Vattenfallsstyrelsen*, nedan benämnd *Styrelsen*, å ena, samt *Hammarforsens Kraftaktiebolag*, nedan benämnt *Hammarforsbolaget*, å andra sidan, har för gemensamt tillgodogörande av vattenkraften i Bergeforsens fallsträcka i Indalsälven följande avtal träffats.

Med Bergeforsens fallsträcka avses den del av Indalsälven, vars vattenkraft lämpligen bör tillgodogöras i en vattenkraftanläggning i Bergeforsen, eller — såvitt för närvarande kan bedömas — den del av Indalsälven, som ligger nedströms höjden 19,5 m. ö. h.

Bergeforsbolagets bildande och aktiernas fördelning.

§ 1.

Mom. 1. Kontrahenterna skola i samråd föranstalta om bildande av ett särskilt bolag, Bergeforsens Aktiebolag, i fortsättningen kallat Bergeforsbolaget, vars verksamhet skall hava till föremål att förvärva Bergeforsens fallsträcka jämte utmål samt att utbygga fallsträckan för att alstra och åt aktieägarna tillhandahålla elektrisk kraft.

Bergeforsbolagets bolagsordning skall hava den lydelse, som framgår av bilaga till detta avtal (Bilaga I), dock må i samband med registreringen av bolagsordningen göras de mindre jämkningar, som av registreringsmyndigheten kunna påfordras.

Mom. 2. Bergeforsbolagets hela aktiestock med undantag av sex stycken aktier, nedan kallade ströaktierna, skola övertagas av kontrahenterna. Av ströaktierna skola hälften övertagas av Styrelsens och hälften av Hammarforsbolagets för ändamålet utsedda medintressenter. Mellan kontrahenterna skola aktierna så fördelas, att Styrelsen jämte dess medintressenter kommer att föfoga över sextio (60) procent samt Hammarforsbolaget jämte dess medintressenter över fyrtio (40) procent av Bergeforsbolagets samtliga aktier. Den överenskomna fördelningen skall bestå även vid eventuell ökning eller minskning av aktiekapitalet.

Likvid för aktierna.

§ 2.

Mom. 1. Kontrahenterna förbinda sig att genom tillskott vid Bergeforsbolagets bildande å Bergeforsbolaget överlåta

A) Styrelsen

1) all den vatten- och fiskerätt i Bergeforsens fallsträcka, över vilken Graningeverkens Aktiebolag den 14 oktober 1942 föfogat och som Styrelsen enligt avtal med Krängede Aktiebolag av den 2 december 1942 äger att få på sig överlåten;

2) de rättigheter av samma slag, som äro förenade med ekklesiastiska fastigheter och som Styrelsen kan få till sin förvaltning överflyttade; och

3) den vatten- och fiskerätt i övrigt i Bergeforsens fallsträcka, över vilken Styrelsen nu föfogar eller som Styrelsen, innan Bergeforsbolaget bildats, framdeles kan komma att förvärva; samt

B) Hammarforsbolaget

1) all den vatten- och fiskerätt i Bergeforsens fallsträcka, över vilken Hammarforsbolaget eller Svenska Cellulosa Aktiebolaget eller annat till sistnämnda bolag anslutet bolag den 14 oktober 1942 föfogat; samt

2) den vatten- och fiskerätt i övrigt i Bergeforsens fallsträcka, över vilken Hammarforsbolaget eller annat ovan under B) 1) omförmålt bolag nu förfogar eller som något av nämnda bolag, innan Bergeforsbolaget bildats, framdeles kan komma att förvärva.

I överlåtelse skola, i den mån annat ej följer av vad i mom. 2 stadgas, ingå jämväl de fastigheter eller delar av fastigheter, som av överlåtaren förvärvats i samband med vatten- och fiskerätten eller för användning vid Bergeforsens utbyggnad.

Mom. 2. Överlåtelse skola till Bergeforsbolaget av den i mom. 1 avsedda egendomen skola, om och i den mån överlåtaren så finner erforderligt för bevarande av sin rätt att i pågående eller blivande äganderättsprocesser föra talan för densamma, ske i form av servitutsupplåtelse.

Kontrahent, som begagnat sig av den i nästföregående stycke omförmålda rätten, är skyldig att, så snart laga kraftvunnet utslag rörande äganderätten föreligger, till Bergeforsbolaget utan särskild ersättning överlåta äganderätten till den servitutsbelastade egendomen.

Mom. 3. Den vattenrätt, som enligt mom. 1 skall överlåtas på Bergeforsbolaget, skall vid den beräkning, som avses i mom. 4 här nedan, åsättas ett värde av fyrtiotusen (40 000) kronor per fallmeter enkel strand vid en vattenföring av 150 kubikmeter i sekunden. Fiskerätt och markområden skola åsättas särskilt värde allenast i den mån kontrahent själv därför erlagt särskild ersättning och skola för sådant fall åsättas det värde, vartill nämnda ersättning uppgått.

För sådan kraftleveransskyldighet, som utfästs i samband med förvärv av vattenrätt, som av kontrahenterna överlåtes till Bergeforsbolaget, förbinda sig kontrahenterna i förhållande till varandra och Bergeforsbolaget att — i den mån ej annat följer av bestämmelserna i § 4 — svara, envar för skyldighet som utfästs i samband med förvärv av den av honom tillskjutna vattenrätten.

Mom. 4. I den mån sammanlagda värdet av det tillskott, som kontrahenterna sålunda skola göra, icke uppgår till Bergeforsbolagets minimiaktiekapital en million åttahundratusen (1 800 000) kronor, skall likviden för de å ömse sidor tecknade aktieposterna erläggas i penningar. I penningar skall sålunda erläggas för de å Styrelsens sida tecknade aktierna skillnaden mellan en million åttiotusen (1 080 000) kronor och värdet av Styrelsens tillskott enligt mom. 1 — beräknat enligt mom. 3 första stycket — samt för de å Hammarforsbolagets sida tecknade aktierna skillnaden mellan sjuhundra-tjugotusen (720 000) kronor och värdet av Hammarforsbolagets tillskott enligt samma moment, allt enligt vid tiden för aktieteckningen föreliggande beräkningar rörande tillskottens storlek.

Mom. 5. Med Bergeforsens fallsträcka avses i denna paragraf och § 3 den del av Indalsälven, som är belägen nedströms höjden 19,5 m. ö. h.

Förvärv av vattenrätt efter Bergeforsbolagets bildande.

§ 3.

Kontrahenterna förbinda sig att efter Bergeforsbolagets bildande samverka med Bergeforsbolaget för dettas förvärv av den vatten- och fiskerätt i Bergeforsens fallsträcka, som befinner sig i annans ägo, samt själva från denna tidpunkt varken direkt eller indirekt förvärva sådan vatten- och fiskerätt.

För fullgörande av sådan kraftleveransskyldighet, som av Bergeforsbolaget kan komma att utfästas i samband med förvärv, i annan ordning än enligt vattenlagen, av i nästföregående stycke avsedd vattenrätt, skola kontrahen-

terna i förhållande till varandra och Bergeforsbolaget svara för hälften vardera. I fråga om den ersättning i penningar, som Bergeforsbolaget kan komma att erlägga för nu avsedda förvärv, förbinder sig Hammarforsbolaget att till Styrelsen erlägga ett belopp motsvarande tio (10) procent av samma ersättning.

Hammarforsbolagets övertagande av viss kraftleveransskyldighet.

§ 4.

I denna paragraf betecknas med A respektive B den fallhöjd, som avses under motsvarande littera i § 2 mom. 1. Med C betecknas den i § 3 avsedda fallhöjd, som Bergeforsbolaget på annat sätt än genom inlösen enligt vattenlagen kan komma att förvärva.

Vid den enligt § 1 mom. 2 gjorda fördelningen kontrahenterna emellan av Bergeforsbolagets aktier har antagits, att fallhöjden $A + \frac{C}{2}$ kommer att förhålla sig till fallhöjden $B + \frac{C}{2}$ som sextio (60) till fyrtio (40). Därest det skulle visa sig att fallhöjden $B + \frac{C}{2}$ blir mindre än vad sålunda antagits, skall Hammarforsbolaget mot nedan i nästföljande stycke angiven gottgörelse övertaga en mot skillnaden svarande andel av Styrelsens kraftleveransåtaganden och ersättningsskyldighet i penningar för den i § 2, mom. 1, under A) 1) avsedda fallhöjden. Nyssnämnda skillnad mellan antagen och verklig fallhöjd, nedan betecknad X, skall beräknas enligt följande formel:

$$\frac{A + \frac{C}{2} - X}{B + \frac{C}{2} + X} = \frac{60}{40}$$

För varje meter med X betecknad fallhöjd enkel strand skall Styrelsen till Hammarforsbolaget erlägga ett belopp av fyrtytusent (40 000) kronor.

En preliminär beräkning av den kraftleveransskyldighet, som Hammarforsbolaget enligt denna paragraf kan vara pliktigt att övertaga, ävensom av den gottgörelse därför, som Styrelsen enligt ovan är skyldig att utgiva, skall verkställas så snart sig göra låter. Erforderlig jämkning därav skall sedermera ske, så snart anledning därtill uppkommer.

Belopp, som Styrelsen — enligt vid tiden för aktiekapitalets inbetalning föreliggande beräkningar — enligt denna paragraf är skyldig att utgiva till Hammarforsbolaget, skall erläggas samtidigt med nyssnämnda inbetalning.

Slutlig reglering av kontrahenternas åtaganden enligt denna paragraf skall ske, så snart storleken av den med X betecknade fallhöjden kan definitivt bestämmas.

Allmän överenskommelse rörande Bergeforsbolagets verksamhet m. m.

§ 5.

Kontrahenterna förbinda sig gent emot varandra att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser rörande Bergeforsbolagets verksamhet m. m., som meddelas i detta avtal.

Vidare förbinda sig kontrahenterna dels att, sedan Bergeforsbolaget kommit till stånd, medverka till att avtalet varder av Bergeforsbolaget godkänt i de delar, som angå nämnda bolag, dels ock att så använda sitt inflytande i Bergeforsbolaget att bestämmelserna i avtalet jämväl från Bergeforsbolagets sida komma att följas.

Särskilda bestämmelser rörande Bergeforsbolagets förvaltning.**§ 6.**

Mom. 1. Av de ledamöter i Bergeforsbolagets styrelse och de styrelsesuppleanter, som skola väljas av bolagsstämman, skola två ledamöter och två suppleanter utses i enlighet med Styrelsens förslag samt två ledamöter och två suppleanter i överensstämmelse med Hammarforsbolagets förslag.

Av revisorerna och revisorssuppleanterna skola två revisorer och två suppleanter, däruv minst en revisor och en suppleant skall vara auktoriserad revisor, utses i överensstämmelse med Styrelsens förslag samt en revisor och en suppleant i enlighet med Hammarforsbolagets förslag.

För varje styrelseledamot och revisor skall utses en personlig suppleant.

I händelse av Bergeforsbolagets likvidation skola kontrahenterna verka för att vid utseende av likvidatorer intressenterna å ömse sidor bliva i lika grad tillgodosedda.

Vad ovan i detta moment stadgas skall gälla allenast så länge den i § 1, mom. 2, angivna aktiefördelningen i huvudsak oförändrad äger bestånd.

Mom. 2. I frågor, som äro av vikt för Bergeforsbolagets förhållande till någon av kontrahenterna eller eljest av stor betydelse för Bergeforsbolaget och dess verksamhet, skola beslut icke fattas utan att Bergeforsbolagets styrelse, såvitt detta är möjligt, är fulltaligt samlad.

Mom. 3. Utan bolagsstämmans bemyndigande må Bergeforsbolagets styrelse ej till annan med äganderätt eller servitutsrätt upplåta sådan bolaget tillhörig fast egendom, som erfordras för ändamålsenligt tillgodogörande av vattenkraften i Bergeforsens fallsträcka, eller inteckna bolagets fasta egendom för annan gäld än sådan, som fyller ett legitimt behov i bolagets rörelse.

§ 7.

Mom. 1. Å bolagsstämman skall, så länge Styrelsen förfogar över aktiemajoriteten i Bergeforsbolaget, den av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamoten eller vid förfall för denne den för honom utsedda suppleanten fungera såsom ordförande.

Mom. 2. Så länge kontrahent förfogar över minst trettio (30) procent av Bergeforsbolagets aktier, må bemyndigande, som omförmäles i § 6, mom. 3, ej lämnas och ökning av aktiekapitalet ej ske, med mindre beslutet därom bitrödes av denne kontrahent.

Särskilda bestämmelser rörande överlåtelse av aktier.**§ 8.**

Mom. 1. Utöver de förpliktelser, som bestämmelserna i bolagsordningen om hembud m. m. ålägga kontrahenterna som aktieägare i Bergeforsbolaget, åtaga sig kontrahenterna gentemot varandra att, därest kontrahent skulle önska helt eller delvis sälja sin aktiepost, icke utbjuda densamma till annan förrän medkontrahenten haft tillfälle att efter förhandling taga ställning till huruvida han önskar förvärva aktieposten ifråga.

Skulle medkontrahent icke önska förvärva aktieposten är säljande kontrahent fri utbjuda densamma till utomstående, varvid bolagsordningens bestämmelser om hembudsskyldighet likväl skola gälla, men kontrahenten är därvid pliktig dels att meddela, att aktierna försäljas med skyldighet för köparen att i vad på de av honom förvärvade aktierna ankommer biträda detta avtal, dels att tillse, att vid genomförande av försäljningen köparen å båda exemplaren av avtalet tecknar följande förbindelse:

»Sedan vi från förvärvat st. aktier i Bergeforsens Aktiebolag biträda vi härmed detta avtal såväl för dessa aktier som de aktier vi ytterligare kunna förvärva i bolaget och förbinda oss således att fullgöra de förpliktelser, som enligt avtalet åvila säljaren för samma aktier.»

Kontrahent är ansvarig för att ny ägare av hans aktier fullgör sina förpliktelser enligt detta avtal och att varken medkontrahenten eller Bergeforsbolaget tillskyndas skada eller förlust i följd av aktieöverlåtelsen.

Mom. 2. Styrelsen utfäster sig att vid överlåtelse av de ströaktier, som tillhöra Hammarforsbolagets medintressenter, och Hammarforsbolaget att vid överlåtelse av de ströaktier, som tillhöra Styrelsens medintressenter, icke begagna sig av sin lösningsrätt.

Vardera kontrahenten utfäster sig vidare att tillförbinda sina medintressenter och att ansvara för att dessa icke skola begagna sig av sin lösningsrätt vid överlåtelser av aktier i Bergeforsbolaget.

Bergeforsens utbyggnad.

§ 9.

Bergeforsens kraftstation skall utbyggas för den vattenmängd, som med hänsyn till genomförda och blivande vattenregleringar samt utbyggnadsgraden vid ovanförliggande kraftstationer m. m. finnes ur teknisk och ekonomisk synpunkt motiverad.

Kraftstationen skall, om kontrahenterna ej annat överenskomma, icke omfatta upptransformeringsanläggningar. Dessa skola bekostas av vardera kontrahenten för sig. Kraften skall sålunda tillhandahållas kontrahenterna vid generatorspänningen.

Rätten till och kostnaden för den elektriska kraften.

§ 10.

Mom. 1. Kontrahenterna eller deras rättsinnehavare skola i förhållande till storleken av sitt aktieinnehav äga rätt till däremot svarande andel av den elektriska kraft, såväl effekt som energi, vilken kan produceras i Bergeforsbolagets kraftverk, efter avdrag dels av de kraftleveranser, som Bergeforsbolaget har att fullgöra på grund av domstols utslag, dels ock av den kraft, som åtgår för Bergeforsbolagets egen förbrukning.

Mom. 2. Den elektriska kraften skall tillhandahållas mot betalning av däremot svarande andel av Bergeforsbolagets självkostnad, beräknad enligt bestämmelserna i § 11.

Kraften skall betalas vare sig den uttages eller ej.

§ 11.

Den självkostnad, som avses i § 10, mom. 2, skall motsvara Bergeforsbolagets totala årskostnad för kraftens produktion, i vilken kostnad inräknas — förutom kostnader för drift, underhåll, reparationer, vattenregleringar, utskylder och övriga med kraftproduktionen förenade kostnader — dels av skrivningar eller förnyelsefondsavsättningar, beräknade, såvitt icke annat överenskommes, efter för Styrelsens förnyelsefondsavsättningar gällande normer, dels räntor på av Bergeforsbolaget upptagna lån, dels ett så stort belopp, att efter i lag föreskriven avsättning till reservfond kvarstår en utdelningsbar vinst, motsvarande fem procent å bolagets aktiekapital, dock att under det år kraftverket toges i bruk vinsten skall motsvara fem procent å aktiekapitalet endast från och med dagen för kraftverkets ibruktagande. Före fastställandet av självkostnaden skall avdrag göras för eventuell inkomst av ersättnings- och bygdekraft och dylikt.

§ 12.

Tillhandahållandet av den elektriska kraften och därmed sammanhängande förhållanden skola, om endera kontrahenten det påfordrar, närmare regleras genom särskilda kraftkontrakt mellan Bergeforsbolaget, å ena sidan, samt envar av kontrahenterna eller deras rättsinnehavare, å andra sidan.

Rätt att uppskjuta deltagandet i utbyggnaden.

§ 13.

Därest den ene av kontrahenterna — nedan kallad A — önskar, att Bergeforsens utbyggnad skall påbörjas vid tidigare tidpunkt än den, vid vilken den andre kontrahenten — nedan kallad B — anser, att utbyggnaden bör påbörjas, skall B likväl vara skyldig att medverka till att Bergeforsbolaget fattar beslut om utbyggnadens påbörjande vid den av A önskade tidpunkten.

Påbörjas utbyggnaden tidigare än vid av B önskad tidpunkt, skola här nedan under 1—5 meddelade bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Beslutas i anledning av utbyggnaden ökning av Bergeforsbolagets aktiekapital, skall A vara skyldig att mot pantsäkerhet i de aktier, som B erhåller vid aktiekapitalsökningen, förskjuta B:s andel i aktiekapitalsökningen utan rätt att därför uppbära annan ersättning än den å tiden för pantsättningen belöpande utdelningen å de pantförskrivna aktierna.

B skall vara skyldig att medverka till beslut om sådan aktiekapitalsökning, som avses i nästföregående stycke, ävensom till beslut om inteckning i Bergeforsbolagets fasta egendom till säkerhet för lån, som Bergeforsbolaget kan upptaga i och för utbyggnaden.

2. A skall äga rätt och skyldighet att, intill dess B enligt vad nedan under 3. sägs äger rätt att själv uttaga sin kraftandel, övertaga denna kraftandel och till Bergeforsbolaget erlægga betalningen för densamma.

3. B skall äga rätt att uttaga sin kraftandel tre och ett halvt (3,5) år efter därom till Bergeforsbolagets styrelse gjord anmälan, dock tidigast den dag B till A erlägger ett belopp motsvarande den anpart av före påbörjandet av B:s kraftuttagning verkställd avsättning till Bergeforsbolagets reservfond, som svarar mot B:s andel i aktiekapitalet.

Belopp, som av A kan hava förskjutits enligt 1. här ovan, skall av B, mot återbekommande av de pantförskrivna aktierna, erläggas till A samtidigt med nyssnämnda anmälan.

Sedan enligt vad ovan sagts B:s rätt att uttaga sin kraftandel inträtt, vare B skyldig att till Bergeforsbolaget erlægga å tiden därefter belöpande betalning för densamma.

4. Därest det belopp, som B enligt § 10 mom. 2 och § 11 har att erlægga till Bergeforsbolaget för sin kraftandel, skulle blivit lägre, om Bergeforsens kraftverk utförts för att tagas i drift först tre och ett halvt (3,5) år efter den dag, då B gjort anmälan enligt 3. här ovan, skall A vara skyldig att för vart och ett av de närmaste trettio åren efter det B börjar uttaga sin kraftandel till B utgiva skillnaden mellan det belopp, som B har att erlægga, samt det lägre belopp, som B under nyssnämnda förutsättning skulle hava haft att erlægga till Bergeforsbolaget.

Skulle det belopp, som B har att erlægga i betalning för sin kraftandel, däremot hava blivit högre, om kraftverket utförts för att tagas i drift först vid den i nästföregående stycke angivna tidpunkten, skall B vara skyldig att för vart och ett av de närmaste trettio åren efter det B börjar uttaga sin kraftandel till A utgiva skillnaden mellan det belopp, som B i så fall skulle hava haft att erlægga, samt det lägre belopp, som B har att erlægga till Bergeforsbolaget.

Belopp, som A eller B enligt vad nu sagts kan bliva skyldig att utgiva till medkontrahenten, skall, om ej annat överenskommes, erläggas årsvis i efterskott.

5. Det belopp, som B skulle hava haft att erlägga för sin kraftandel, därest kraftverket utförts för att tagas i drift först tre och ett halvt (3,5) år efter dagen för B:s anmälan, skall beräknas enligt de grunder, som angivas i härvid fogad bilaga (Bilaga II).

Avtalets godkännande.

§ 14.

Avtalet blir icke för kontrahenterna bindande, därest detsamma icke blivit före den 1 juni 1944 av Kungl. Maj:t för Styrelsens del godkänt.

Med detta avtal, varav två lika lydande exemplar upprättats och växlats, förklara vi oss å ömse sidor nöjda.

Stockholm den 17 december 1943.

Stockholm den 17 december 1943.

KUNGL. VATTENFALLSSTYRELSEN

HAMMARFORSENS KRAFTAKTIE-
BOLAG

W. Borgquist

E. Nyberg

Arved Arvedson

Åke Rusck

I. Bergström

Direktör E. Nybergs och direktör Arved Arvedsons egenhändiga namnteckningar bevitna:

M. Rörström

M. Henning

Bilaga I

till konsortialavtal av
den 17 december 1943.

Bolagsordning för Bergeforsens Aktiebolag.

§ 1.

Detta bolag, vars firma är Bergeforsens Aktiebolag, är grundat på aktier enligt bestämmelserna i lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910.

§ 2.

Bolagets verksamhet har till föremål att förvärva vattenfallet Bergeforsen i Indalsälven med dämningsträcka jämte utmål samt att utbygga detsamma för att alstra och åt aktieägarna tillhandahålla elektrisk kraft.

§ 3.

Bolagets styrelse skall hava sitt säte i Sundsvall.

§ 4.

Bolagets aktiekapital skall utgöra minst en million åttahundratusen (1 800 000) kronor och högst fem millioner fyrahundratusen (5 400 000) kronor.

§ 5.

Aktie skall lyda å ettusen (1 000) kronor; och skola aktiebrevén ställas till viss man.

§ 6.

Alla aktier skola medföra samma rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst.

§ 7.

Har aktie eller rätt att teckna aktie övergått till någon, som icke förut är aktieägare i bolaget, skall aktien respektive teckningsrätten ofördröjligen hembjudas förutvarande aktieägare till inlösen genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse. Åtkomsten av aktien respektive teckningsrätten skall därvid styrkas samt, där äganderätten övergått genom köp, uppgift lämnas om den betingade köpesumman.

När aktie respektive teckningsrätt sålunda till inlösen hembjudits, skall styrelsen därom genast underrätta bolagets aktieägare på sätt som om meddelanden till aktieägarna är föreskrivet, med anmodan till envar, som önskar begagna sig av lösningsrätten, att skriftligen anmäla sig hos styrelsen inom två månader efter avsändandet av sådan underrättelse. Anmäla sig därvid flera berättigade, skall företrädesrätten dem emellan bestämmas genom lottning verkställd av notarius publicus, dock att, därest samtidigt flera aktier respektive teckningsrätter hembjudits, dessa först så långt ske kan skola i förhållande till föregående aktieinnehav fördelas bland dem, som vilja lösa.

Lösenbeloppet skall i brist av åsämjande bestämmas i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Därest inom stadgad tid ej någon berättigad anmält sig vilja inlösa hembjuden aktie respektive teckningsrätt, eller om, sedan löseskillingen å dylik aktie respektive teckningsrätt i behörig ordning fastställt, aktien respektive teckningsrätten ej inom tjugu (20) dagar därefter inlöses, äger den, som hembudet gjort, bliva för aktien inregistrerad.

§ 8.

Bolagets aktier må icke genom teckning eller överlåtelse förvärvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning ej intagits förbehåll, varom förmäles i 2 §, andra stycket, lagen den 30 maj 1916 med vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag; dock att, utan hinder av förbehållet, aktie må förvärvas av svenskt bolag eller svensk förening, som avses i 18 § nyssnämnda lag.

§ 9.

Bolagets styrelse skall bestå av fem ledamöter med lika många suppleanter. Av ledamöterna och suppleanterna utses en ledamot och en suppleant av Kungl. Maj:t. Övriga ledamöter och suppleanter utses å ordinarie bolagsstämma. Samtliga ledamöter och suppleanter utses årligen för tiden från ordinarie bolagsstämma till påföljande dylik stämma.

Den av Kungl. Maj:t utsedda ledamoten skall tillika vara ordförande i styrelsen.

Styrelsen är beslutför, när minst fyra ledamöter äro närvarande och tre äro om beslutet ense.

§ 10.

Bolagets firma tecknas förutom av styrelsen av den eller de personer inom eller utom styrelsen, som styrelsen därtill utser.

§ 11.

För granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper skola årligen å ordinarie bolagsstämma för tiden intill nästa ordinarie stämma utses tre revisorer och lika antal suppleanter för dem. Såväl av revisorerna som suppleanterna skall minst en vara auktoriserad revisor.

§ 12.

Bolagets räkenskaper skola den 31 december varje år i fullständigt bokslut sammanföras. Bokslutet skall vara verkställt senast den 1 april påföljande år, då räkenskaperna jämte tillhörande handlingar ävensom av styrelsen avgiven förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för senaste räkenskapsåret skola för granskning överlämnas till revisorerna, vilka senast den 1 maj böra över granskningen avgiva skriftligt utlåtande, däri ansvarsfrihet för styrelsen bestämt tillstyrkes eller avstyrkes. Över anledning till anmärkning, som vid granskningen yppas, skall styrelsen lämnas tillfälle att förklara sig, innan granskningen avslutas och utlåtande däröver avgives.

§ 13.

Ordinarie bolagsstämma skall hållas på ort inom riket, som styrelsen bestämmer, en gång om året före juni månads utgång.

Å ordinarie stämma skola till behandling förekomma -- förutom de ärenden, som enligt lag eller bestämmelse i denna bolagsordning skola å densamma företagas -- ärende, vars prövning aktieägare hänskjutit till stämman. Aktieägare är icke berättigad att vinna dylik prövning, med mindre han hos styrelsen framställt yrkande därom minst tio dagar före stämman.

§ 14.

Kallelse till bolagsstämma ävensom andra meddelanden till aktieägarna skola ske skriftligen genom rekommenderad försändelse. Kallelse till bolagsstämma skall hava avsänts minst två veckor före ordinarie bolagsstämma samt minst en vecka före extra stämma.

§ 15.

Vid bolagsstämma må envar röstberättigad rösta för fulla antalet aktier han äger eller för vilka han har att såsom ombud föra talan.

§ 16.

Av bolagets utdelningsbara årsvinst må till aktieägarna årligen utdelas högst fem procent å det inbetalade eller tillskjutna aktiekapitalet.

*Bilaga II*till konsortialavtal av
den 17 december 1943.**Grunder för beräkning av belopp, som avses i § 13, andra stycket,
punkten 5 av konsortialavtal mellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen
och Hammarforsens Kraftaktiebolag angående
Bergeforsens kraftverk.**

Det i § 13 andra stycket punkten 5 i konsortialavtalet avsedda belopp, som B skulle hava haft att erlägga för sin kraftandel, därest kraftverket utförts för att tagas i drift först 3,5 år efter dagen för B:s anmälan enligt § 13 andra stycket punkten 3 i konsortialavtalet, beräknas för vart och ett av de närmaste 30 åren, efter det B börjar uttaga sin kraftandel, enligt följande grunder:

a) Till följande delbelopp av den totala verkliga årskostnaden enligt § 11 i konsortialavtalet, nämligen kostnaderna för drift, underhåll, reparationer, vattenregleringar, utskylder och övriga med kraftproduktionen förenade kostnader ävensom avskrivningar eller förnyelsefundsavsättningar samt avsättning till reservfond och utdelning, lägges — efter avdrag för i § 11 sista punkten omfördad eventuell inkomst — det belopp, vartill räntekostnaden för Bergeforsbolagets för den verkställda utbyggnaden upptagna lån skulle hava uppgått, därest lånen upptagits vid tider, som erfordrats för den antagna utbyggnaden.

b) Belopp, som erhålles under a), ökas respektive minskas, beroende på om anläggningskostnaden för den antagna utbyggnaden — beräknad enligt d) här nedan — skulle blivit högre eller lägre än den verkliga anläggningskostnaden, med ett belopp motsvarande räntekostnaden — efter ränta som kunnat erhållas vid tiden för den antagna utbyggnaden — för och amortering under 30 år med konstant annuitet av skillnaden mellan den antagna och verkliga anläggningskostnaden respektive skillnaden mellan den verkliga och antagna anläggningskostnaden.

c) Av belopp, som erhålles under b), skall en så stor del, som motsvarar B:s andel av Bergeforsbolagets aktier, anses utgöra det belopp, som B skulle hava haft att erlägga för sin kraftandel, därest kraftverket utförts för att tagas i drift först 3,5 år efter dagen för B:s anmälan.

d) Anläggningskostnaden för den antagna utbyggnaden beräknas på följande sätt.

Det antal arbetstimmar samt de ur kostnadssynpunkt viktigare materialkvantiteter, som under den antagna utbyggnadstiden — vilken skall anses hava samma längd som den verkliga och räknas från den tidpunkt, då anmälan av B sker enligt § 13 punkten 3 — skulle hava förbrukats under varje period av ett års längd, räknat från byggnadstidens början, antagas bliva lika stora som vid den verkliga utbyggnaden under motsvarande tidsperiod. Antalet arbetstimmar under varje period multipliceras dels med den medeltimförtjänst, som skulle ha förelegat under perioden och som om möjligt bör bestämmas av resultatet vid samtidigt pågående likartat arbete, dels med den medeltimförtjänst, som förelegat under motsvarande period av kraftverkets verkliga utbyggnad. Materialkvantiteterna multipliceras dels med de priser, som i medeltal för varje period skulle ha rätt vid den antagna utbyggnaden, dels med motsvarande priser vid den verkliga utbyggnaden. Slutligen fastställs, genom införskaffande av uppgifter från leve-

rantörer och genom jämförelse med samtidigt verkställda likartade beställningar, de belopp vartill kostnaden för luckor, turbiner och generatorer med tillhörande instrumentering skulle hava uppgått, därest denna utrustning levererats vid en mot det antagna färdigställandet svarande tidpunkt. Motsvarande kostnad för den för den verkliga utbyggnaden anskaffade utrustningen fastlägges. Genom att dividera summan av ovannämnda huvudposter för varje period av den antagna utbyggnadstiden med motsvarande summa för i verkligheten företagen utbyggnad erhålles en index. För varje tidsperiod multipliceras den verkliga anläggningskostnad, som nedlagts under motsvarande period, med periodens index, varefter den totala anläggningskostnaden vid den antagna utbyggnaden exkl. räntekostnader erhålles genom att summera de sålunda erhållna produkterna. Härtill lägges räntekostnader under den antagna byggnadstiden på sätt, som under hänsynstagande till ränteläget svarar mot det sätt, varpå de verkliga räntekostnaderna uppkommit. Bokföringen vid i verkligheten företagen utbyggnad skall göras så, att en beräkning enligt ovanstående princip underlättas.
